

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Inkluze osob se zdravotním postižením do projektů české zahraniční rozvojové spolupráce

Autorka práce: Bc. Nela Janušová

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.)

Autorka diplomovej práce si zvolila veľmi aktuálnu, dôležitú a zatiaľ výskumne opomíňanú tému inkluzie zdravotne znevýhodnených osôb (resp. používa termín *osoby so zdravotným postihnutím*) do projektov českej zahraničnej rozvojovej spolupráce. Vzhľadom na výnimočnosť témy hodnotím jej samotný výber zvlášť pozitívne. Diplomantka sa v práci snažila naplniť všetky tri typy cieľov (intelektuálny, praktický a personálny), ktoré si podľa Maxwella (2005) vytýčila. Vzhľadom na povahu výskumu nie je stanovená, ani overovaná žiadna hypotéza, čo hodnotím ako správny postup. Autorka mala pred začiatkom výskumu len predpoklad (že väčšina českých neziskových organizácií sa vo svojich rozvojových programoch problematikou zdravotného znevýhodnenia nezaobrá), ktorý sa pri následnom skúmaní nepotvrdil. Za primerane zvolené pokladám dve základné a tri dopĺňajúce výskumné otázky, na ktoré diplomantka s ohľadom na zistenia odpovedá v závere práce.

Práce s literaturou (teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.)

Autorka vhodne spravováva odbornú literatúru i dôležité medzinárodné dokumenty týkajúce sa zdravotného znevýhodnenia a rozvojovej pomoci. Ako zvlášť prínosné vnímam jej rozpracovanie chudoby ako príčiny i dôsledku zdravotného znevýhodnenia a zdôraznenie v iných prácach málo reflektovanej interseksionality ako dôležitého aspektu výskumu. Diplomantka (nielen) v týchto prípadoch prináša vlastné grafické zobrazenie daného konceptu, ktoré vychádza z materiálov relevantných inštitúcií.

V otázke autorkinej práce s pojmami vnímam isté medzery, ktoré by bolo možné odstrániť hlbším naštudovaním literatury z oblasti *disability studies*. Napriek tomu, že množstvo teoretických štúdií v rámci daného odboru nie je v českom prostredí veľké, diplomantka nezahrnula do teoretickej časti pri vyjednávaní pojmu *disability* niektoré, domnievam sa, dôležité práce (napr. Kateřiny Kolářovej), ktoré by pomohli viac objasniť problematiku prekladu a používania termínu „postihnutie“. V dôsledku toho sa tak hlbšie nevenuje ani problematike tohoto termínu, ani svojej voľbe používať ho vo väčšine prípadov bez úvodzoviek, hoci na komplikovanosť prekladu slova *disability* poukazuje.

S tým možno súvisí napr. aj skutočnosť, že opakovane používa spojenie „trpieť postihnutím“ (dvakrát na str. 16 a 17, raz na str. 25, 49, 67 a 76), čím stavu „postihnutia“ nevedome priraduje status utrpenia. Uvedené spojenie používa aj na dvoch, domnievam sa, zvlášť kritických miestach: jednak pri formulácii otázok v rámci výskumných rozhovorov (str. 76) – čím môže skúmaným osobám nevedome podsúvať negatívne konotácie „postihnutia“ –, a jednak pri definícii „osôb so zdravotným postihnutím“ v rámci vlastného prekladu článku 1 *Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím* (str. 16), hoci uvedený dokument dané spojenie neobsahuje ani v origináli, ani v českom preklade. V práci vnímam celkovo medzery v politickej korektnosti používaných výrazov (napr. slová „slepí, hluchí“ by bolo možné nahradiť termínmi „nevidiaci, nepočujúci“, str. 77).

Problematickým zhliadam aj autorkin výklad anglického termínu *impairment*, ktorý chápe ako „ľahšie zdravotné znevýhodnenie“, pričom sa opiera o zahraničnú literatúru bez uvedenia konkrétneho zdroja (str. 17). To sa, podľa môjho vedomia, značne líši od teórií *disability studies*, ktoré *impairment* chápu ako funkčné (telesné) obmedzenie či biologický stav, zatiaľ čo *disability* ako sociálnu exklúziu či útlak na základe telesnej „inakosti“.

Metodika práce (vhodnosť aplikovaných metód, kvalita a vhodnosť použitých dát aj.)

Autorka diplomovej práce si zvolila kvalitatívnu formu výskumu, ktorý realizovala jednak v rámci predvýskumu rozhovormi s vysoko zainteresovanými osobami v oblasti rozvojovej spolupráce, a jednak v rámci samotného výskumu uskutočnením jedenástich pološtrukturovaných rozhovorov so zástupcami neziskových organizácií. Skutočnosť, že diplomantka v práci používa výhradne generické maskulínium (zástupcovia, respondenti, informátori resp. informanti apod.), skresľuje informáciu o tom, či sa medzi skúmanými osobami objavili aj ženy. Uvedené nereflektovanie genderového aspektu v rámci skúmania hodnotím – i vzhľadom na autorkin apel na intersekcionalitu – ako opomenutie dôležitého bodu každého, teda aj jej výskumu.

V práci je naproti tomu zrejماً snaha autorky dozvedieť sa viac o pomoci tým zdravotne znevýhodneným osobám, ktoré zažívajú viacnásobnú marginalizáciu (ako ženy, príslušníčky či príslušníci minoritného náboženstva, etnicity apod.). Jej získané závery o zatiaľ minimálnom uplatňovaní intersekcionalného prístupu v projektoch zahraničnej rozvojovej spolupráce, no o vedomí jeho dôležitosti, sú dôležitým impulzom pre jeho budúce reflektovanie a následné využitie.

Na diplomantkinom prístupe hodnotím pozitívne jej snahu získať pre výskum čo najrelevantnejšie osoby, ako aj vlastný spôsob skúmania a vyhodnocovania dôležitosti jednotlivých cieľov (kartičky s cieľmi udržateľného rozvoja). Je škoda, že sa v práci nedozvedáme viac o rozhodnutí používať tieto výskumné pomôcky, ako aj o spôsobe tvorby ich grafickej podoby.

Napriek voľbe kvalitatívneho výskumu by bolo tiež, domnievam sa, vhodné uviesť v práci základné kvantitatívne údaje o pomoci zdravotne znevýhodneným

l'udom v rámci projektov českej zahraničnej rozvojovej spolupráce (napr. akému počtu zdravotne znevýhodnených ľudí bola poskytnutá pomoc v rámci jednotlivých neziskových organizácií, aké percento tvorí pomoc poskytnutá týmto ľuďom v rámci celkovej pomoci apod.)

Analytická časť práce (správnosť a interpretácie výsledkú, detailnosť, štruktúra a provázanosť analýzy)

Diplomová práca je vyvážene rozdelená na teoretickú a praktickú časť, ktoré autorka vhodne prepája. Jej odborné poznatky a výskumné postupy sú definované správne. Pozitívne hodnotím i skutočnosť, že pri interpretácii výsledkov výskumníčka neprezentuje len samotné fakty, ale aj celkové vystupovanie skúmaných osôb podľa toho, ako na ňu jednotlivé výpovede pôsobili. Poznatky získané štúdiom vedeckých zdrojov, ako aj jej výsledky získané výskumom, sú správne nasmerované k splneniu cieľa práce. Diplomová štúdia je primerane detailná, vhodne štrukturovaná a vedúca k zodpovedaniu výskumných otázok.

Závěry práce (odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.)

Autorka zhodnotila a zhrnula závěry práce vhodne a primerane. Na vytýčené výskumné otázky odpovedá zrozumiteľne a postupným odvolávaním sa na uskutočnený výskum dochádza k relevantným záverom. Pri zakončení však chýba nasmerovanie na ďalšie možné skúmania v rámci danej témy.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Grafickou úpravu práce hodnotím velmi dobře. Prínosným je autorkino vlastné grafické spracovanie údajov v podobe množstva názorných obrázkov, grafov a jednej tabuľky. Práca v rozsahu 78 strán textu a grafického materiálu je primerane dlhá; pri detailnejšom rozpracovaní niektorých vyššie spomínaných aspektov mohla byť aj o niečo dlhšia.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Diplomantka si pre svoj výskum zvolila dôležitú tému, ktorej teoretickú časť vhodne prepojila s vlastným výskumom a priniesla nové, prínosné závěry. Predložená diplomová práca je vypracovaná starostlivo a bez významnejších

logických či formálních chýb a omylov. Ojedinelý výskyt preklepov alebo štylistických nepresností nezhoršuje čitateľnosť či zrozumiteľnosť textu a neoplyvňuje kvalitu práce. Predložené pripomienky a komentáre neznižujú celkovú úroveň práce diplomantky a dosiahnuté výsledky. Diplomová práca zodpovedá svojím obsahom, rozsahom a spôsobom spracovania stanoveným požiadavkám. Autorka svojou prácou splnila všetky predpoklady pre samostatnú výskumnú činnosť, na základe čoho jej diplomovú prácu odporúčam k obhajobe.

Predloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

- 1) Mohli by ste bližšie špecifikovať zahraničnú literatúru, v ktorej sa tzv. ľahšie zdravotné znevýhodnenie chápe ako *impairment* (str. 17)? Pokiaľ týmto termínom označujete tzv. ľahšie zdravotné znevýhodnenie, akým termínom by ste označili fyzický stav tzv. ťažko zdravotne znevýhodnených ľudí?
- 2) Boli medzi vami skúmanými osobami, ktoré zastupovali neziskové organizácie, zastúpené aj ženy? Pokiaľ áno, môžete vysvetliť, prečo ste túto skutočnosť vo výskume nezmenili? Vysledovali ste v takom prípade ich zvýšený príklon alebo, naopak, odklon od istých cieľov udržateľného rozvoja, ktoré ste skúmali?
- 3) Skúste uviesť bližšie údaje k množstvu pomoci zdravotne znevýhodneným ľuďom v rámci projektov českej zahraničnej rozvojovej spolupráce, napr. akému počtu týchto ľudí bola poskytnutá pomoc v rámci jednotlivých neziskových organizácií, aké percento z celkovej pomoci tvorí pomoc poskytnutá práve im apod.
- 4) V práci uvádzate rôzne typy zdravotného znevýhodnenia (telesné, mentálne, senzorické). Dostali ste sa počas výskumu k informácií o tom, ktorému typu zdravotne znevýhodnených ľudí býva najčastejšie poskytnutá pomoc neziskových organizácií v rámci rozvojovej spolupráce?
- 5) Aké by boli ďalšie možné smerovania výskumu v rámci inklúzie zdravotne znevýhodnených osôb do projektov českej zahraničnej rozvojovej spolupráce?

Datum: 16.5.2018

Autorka posudku: Mgr. Daniela Komanická

Podpis: